

מדיאה

מיונית: שמעון בוזגלו

הדמיות על פי סדר הופעתן:

האומנת
החונך
מקהלת נשים קורנתיות
מדיאה
קריאון, מלך קורנתוס
יאסון
איגאוס, מלך אתונה
שליח

פתיחה

(חזית ביתה של מדיאה בקורינתוס. האומנות
יוצאת מן הבית)

אומנות

לו בין מצרי הסימפלגדים¹ הפחלים
לא דאתה הארגו בדרךה לארץ קולכיס,
ובגאיות הר פליאון² הלנאי ולא היה נופל
גזע ארן פרות כדי לתת במשוטטים
את ידי הגבורים שבקשו לפליאס
את גזת הזהב! אז גברתי, מדיאה,
לא היתה מפליגה לצריחי העיר יולקוס
ולבה טרוף מאהבה ליאסון.
ולא היתה מדיחה את בגות פליאס
להרג את אביהן ואחר גולה לכאן,
לקורינתוס, עם בעלה וילדיה. נכון –
פאן בארץ גלותה היא מקבלת על כלם
ובעצמה עוזרת ליאסון בכל,
הרי זו הקלה עצומה
אם אין מחלקת בין אשה לבעלה –
אבל עכשו הכל שנאה ומחלה רוחשת.
יאסון עצמו בוגד בילדיו ובגברתי

¹ סימפלגדים - מילולית: (הסלעים) "המתנגשים", אשר
מנעו את הכניסה לים השחור. על פי המסופר פסקו
להתנגש זה בזה (ובכך למחוק אניות שחלפו ביניהם) לאחר
שהארגו הצליחה לעבור דרכם.

² הר פליאון - ההר הסמוך ליולקוס שבדרום מזרח תסליה.

ועם קשרי מלכות שוכב –
 נשא את בת קריאון, אדון הארץ.
 מדיאה האמללה, פגועה וכואבת,
 זועקת ומזכירה את שבועותיו,
 את הנדר שחתם בלחיצת ימינו,
 וקוראת לאלים להעיד
 איזה גמול ותודה הוא משיב לה.
 ללא מזון היא שוכבת, נכנעת לכאבי גופה
 ומאז ששמעה על בגידת בעלה
 ימיה מתפלים מדמעות.
 היא לא מרימה את עיניה,
 לא מזיזה מן הארץ את פניה,
 כמו סלע מקשיבה לעצת ידידיה
 כמו נחשול בים
 ורק לעתים מפנה את צוארה הצחור,
 מקוננת לעצמה על אביה האהוב
 וארצה וביתה שבגדה בהם כשהלכה
 עם הגבר שנוהג אותה עכשו בשפלות.
 מסכנה, מן האסון למדה עד כמה
 מוטב לא להתרחק מאדמת המכורה.
 היא מתעבת, לא שמחה לראות את הילדים.
 אני חוששת שתזמם איזה דבר חדש –
 לבה מסכן, היא לא תסבל שום יחס רע,
 אני מפירה אותה ואני פוחדת
 אולי חרב חדה תנעץ בלבה
 עת תחזור בדממה לארמון,

אל המטה המצעת,
 או אף תהרג את המלך ואת בעלה:
 אז יעצם אסונה.
 היא מבהילה, אויב במאבק אתה
 לא בקלות יגבר עליה.
 (החונן, מגיע עם שני ילדי מדיאה)
 אבל הנה ממשיחקם באים הילדים –
 דבר הם לא יודעים ממצוקות אדם:
 כי נפשות רכות לא רגילות בכאב.

חונן

רכוש עתיק של בית גברתי,
 למה את עומדת בודדה לפני השער
 ומקוננת לעצמך על הצרות?
 איך מדיאה תסתדר בלעדיך?

אומנת

חונן זקן לילדים של יאסון,
 אסון הוא למשרתים טובים עת מזל אדונייהם
 נופל כמו קביות רעות, זה נוגע ללבם.
 וכה כאב לי עד שתשוקה זחלה בי
 לבוא ולספר לארץ ושמים על צרות גברתי.

חונן

המסכנה, עוד לא חדלה מאנחותיה?

אומנת

הו, בורות מעוררת קנאה! כאביה רק התחילו.

חונך

אי, טפשה, אם נתן לומר כן על האדונים,
היא לא יודעת כלום על הרעות החנשות.

אומנת

זקו, אל תחסך מלים, מה הדבר?

חונך

שום דבר, אני חוזר בי.

אומנת

בשם זקנך, אל תסתיר, אני משרתת כמון –
דממה, אם צריך, תאסף את דבריך.

חונך

הלכתי לאותו מקום שם הזקנים יושבים
ומשחקים בקביות, סמוך למעין הקדוש.
כאלו שאיני מקשיב שמעתי מישהו אומר
שקריאון מלך הארץ הזאת
עומד לסלק מכאן את הילדים ואמם.
לא יודע אם הספור נכון –
הלואי ואתבדה.

אומנת

וואסו? ירשה שבניו יסבלו כן
רק בגלל שהוא רב עם אמם?

חונך

נשואין חדשים מחליפים ישנים,
הוא כבר לא ידיד לבית הזה.

אומנת

אם נמשיך ונדלה עוד צרות –
אנחנו אבודים.

חונך

נכון, אבל את אל תספרי שום דבר –
זה לא זמן מתאים לגלות לגבירה.

אומנת

הו ילדים, שומעים איך אביכם נוהג בכם?
שיתפגר... לא, הרי הוא האדון שלי –
אבל הוא פונה כנגד בשרו ודמו.

חונך

ומי לא כזה? רק עכשו את יודעת
שכל אחד אוהב את עצמו יותר מהשכן שלו?
(מצביע על הילדים)
הנה, בשביל אותה כלה אין להם אבא אוהב.

אומנת

ילדים, הפנסו הביתה, יהיה טוב.
ואתה, הרחק אותם ככל האפשר
ואל תקרב אותם לאמם הזועמת.
כבר ראיתי את מבטה עליהם – כמבט השור,
בעומדת לעשות דבר, היא לא תפסיק ללעס,
אני יודעת טוב מאד, עד שתפח במישהו –
לו תחבט באזניים ולא בידים.
(מתוך הבית)

מדיאה

אוי אמללה רצועה מכאב
אוי לי הלואי שאמות!

אומנת

הנה, ילדים, אמרתי לכם:
אמכם מגעושה את לבנה
מגעושה את רגזה.
מהרו אל תוך הבית –
אל תעמדו מול עיניה
ואל תגשו והשמרו
מאפיו הפראי, הנתעב,
של לבנה העקשן.
הפנסו עכשו, מהר!
(החונן והילדים נכנסים לבית)

ברור כי מן החמה הרבה
ידלק בקרוב ענן וללה,
הנה, ראשיתו מתמרת!
מה תעשה נפש עמקה ללא חקר,
נפש נשוכה בעולות?

מדיאה

אי אי
סובלת יסורים סובלת הקוראים
לצעקה גדולה. הו ילדים ארוכים
של אם שנואה, הלואי תמותו
עם אביכם וכל הבית שיאבד.

אומנת

או אוי לב קשה,
למה מערבת את הילדים
בחטאו של אביהם?
למה את שונאת אותם?
הו ילדים, אני מדאגת שמא תפגעו.
לשליטים יש אפי זועתי –
כל כך רגילים לשלט, פה שקחו לצית,
עד שהם כפופים כליל למצבי רוחם.
מוטב להתרגל לחיות בשויון.
עדיף, אני חושבת, לא ללכת בגדולות
אלא להזדקן בבטחון ויציבות.
אורח חיים מתון נשא בפי כל

והוא שהולם בני אדם.
בהפרזה אין רוח לאנשים
כי אם האל רוגז על ביתם
הם משלמים כפלים.
(לכמה, מצדיקה, נכנסת מקהלת נשים קוראניות)

מקהלה

אני שומעת את הקול שומעת את הצעקה
של המסכנה מקולכים, עוד לא נרגעה?
ספרי זקנה! כי מחצר ביתה
שמעתי וללה גדולה, הו אשה,
סבלה אינו מענגני,
הן ידידות שוכה בינגנו.

אומנת

אין בית עוד, נגמר!
מיטת מלכות אוהזת ביאסון
עת הגבירה בחדרה ממוססת את חייה,
לבה לא נחם מאמרי ידידיה.

מדיאה

אח אח
לו פלח את ראשי ברק מן השמים!
מה הטעם עוד לחיות?
אוי אוי, לו אמצא מנוחה במות,
אותיר מאחור את החיים השנואים.

מקהלה

שומעת, הו זאוס אדמה ואש,
באיזו נהמה פוצחת האשה המסכנה?
למה את כמהה, פזיזה, למטת הבלהה?
אצה לאדון המות? לא לכך התפללי.
אם בעלך סוגד לכלה חדשה,
למה למרט בגלל זה את לבך?
זאוס יגן עליך בדין!
אל תמקי מאבל על רעך למטה.

מדיאה

הו תמיס³ הגדולה והגבירה ארטמיס⁴,
רואות למה אני זוכה לאחר שהשבועתי
את בעלי המקלל?
הלואי שאראה אותו ואת כלתו
וכל ביתם גם יחד נמחקים,
הם שבלי סבה העזו להרע לי.
הו אב הו עיר, בבשת פנים
נפרדתי מכם: את אחי רצחתי.

אומנת

שומעות מה היא אומרת וכיצד קוראת

³ תמיס - בת גאיאה ואוראנוס, אלת החוק והצדק.

⁴ ארטמיס - בת זאוס ולטו, אחותו של אפולון. חוסה, בין השאר,
על השלבים בהתפתחות האישה, במיוחד מנערה לאישה נשואה.

ומשביעה את תמיס ואת זאוס
הצופה על שבועות בני אדם?
לא סבורה שמעשה קל ערך
ישבך את חמתה.

מקהלה

הלואי שתצא ותבוא
לשמע את דברינו וטענותינו,
כדי שאולי תסלק מלבה
את יסוריך, את זעמה הכבד –
דעי, בלי פשרות אנו לצד ידידנו!
לכי והביאי אותה,
אמרי לה: אלה ידידות.
מהר, שלא תפגע בבני הבית:
כאבה העצום עומד לזנק.

אומנת

טוב, אף שיש לי ספק
אם אוכל לשכנע אותה,
אבל בעבורכן – אטרח.
הן בלביאה שהמליטה עכשו
היא משסה את מבטה הזועם במשרתים
אם אחד מהם מתקרב לשוחח אתה.
לא תטעו אם תקראו לקדמונים
טפשים, כלל לא חכמים,
הם שזמרו בחגיגות ומשתאות

בארוחות מפארות
ימלכם בדו צלילים כה ענגים.
לא, אין מי שלבו בדה
איד בסלסול זמירות ושיר
למנע את האסונות ואת המכאובים
החובטים בבני אדם והורסים את בתיהם;
יבכל זאת עם שירים יכולים אנשים
לשפך ולרפא דברים אלה:
מדוע לשון הם מותחים את קולם
ושירים ליד שלחנות עמוסים?
הרי שפע הסעודה מספיק בו ודי
לענג את בני האדם.

מקהלה

אני שומעת את יבבת אנחותיה,
צורחת את שריקת הכאב הקשה
על בעלה הרע על הבוגד באהבתה.
כואבת את העול היא קוראת לאלים,
לבת זאוס ולתמיס אלת הנדרים
שמבעד לאפל המים הביאה אותה ליון,
על המצר המלוח של הפונטוס² השחר –
מצר בלהה לעוברים בו.

² פונטוס - (מילולית, "ים") כינוי, בדרך כלל וכאן, לים השחור.
המצר הוא הבוספורוס.

תמונה ראשונה

(מדיאה והאומנות יוצאות מן הבית)

מדיאה

נשים קורִינְתִּיּוֹת, יצאתי מן הבית
כְּדִי שְׁלֹא תִטְפְּלוּ בִי אִשְׁמָה. אֲנִי יוֹדַעַת –
רַבִּים הַמִּתְנַשְּׂאִים, אִם בְּבִיתָם אוֹ חוּצָה לוֹ,
אֵךְ דּוֹקָא אֵלֶּה שְׂאוּרָחַם נִחְבָּא וְחָרִישִׁי
רוֹכְשִׁים שֵׁם רַע עַל חֹסֶר הַתְּחַשְּׁבוֹת.
צָדֵק לֹא שׁוֹכֵן בְּעֵינַי אֲנִישִׁים
וְלִפְנֵי שְׂבוּדָקִים בְּקֶרְבִּי שֶׁל אָדָם
הֵם שׁוֹנְאִים אֶת דְּמוּתוֹ, עַל לֹא אֶעֱלֶה.
כֵּן, עַל זֶר לְצִיַּת לְכָלֵּל הַמָּקוֹם
וְאֵין לִי מַלִּים חֲמוֹת עַל אֶזְרַח שְׁחָצוֹן
שְׁגִסוֹת רוּחוֹ הִיא פָּגַע מֵרַתְּשָׁבִים.
אֲבָל בְּאֶפֶן לֹא צָפוּי נָפַל עָלַי כָּל זֶה
וְאֶת נַפְשִׁי כָּלָה: אֵה, אֲנִי הָרוּסָה,
רָפָה חֵן הַחַיִּים, אֲנִי רוֹצָה לְמוֹת, יְדִידוֹת.
הָאִישׁ, וְהוּא יוֹדֵעַ, שֶׁבְּשִׁבְלִי הִיָּה הַכֹּל –
בְּעָלִי, הוּא הַתְּגָלָה הַגְּרוּעַ בַּגְּבֵרִים.
מִכָּל הַיְּצוּרִים שֵׁשׁ בָּהֶם תְּבוּנָה וְרוּחַ
אֲנִיחָנִי, הַנְּשִׁים, הָעֲלוּבוֹת בְּיוֹתֵר:
רֵאשִׁית – בְּסִכּוּם מִפְּקַע עֲלִינוֹ לַקְּנוֹת בַּעַל,
מִשְׁלָמוֹת לוֹ שִׁיָּהִי אֲדוֹן לְגוֹפְנוֹ:

מִן הַפֶּח אֶל הַפֶּחַת.

יֵאִיזוּ הַתְּחַבָּטוֹת קָשָׁה בְּבַחֲרֶיהָ:
הָאִם הַבַּעַל יִהְיֶה טוֹב אוֹ רָע?
הִרִי לֹא מִכְבֹּד שְׂאִשָּׁה תִתְגַּרֵּשׁ
וְכָל עוֹד הִיא נְשׂוּאָה
אֵין לָהּ אִפְשָׁרוֹת לְסַרְבַּ לְבַעֲלָהּ.
כְּשֶׂאִשָּׁה מְגִיעָה לְבֵית חֲתָנָה,
בֵּית עִם מְסֻרֶת וְחֻקִּים חֲדָשִׁים,
הִיא צְרִיכָה לְהִיּוֹת נְבִיאָה אִם בְּבֵית הוֹרֶיהָ
לֹא לְמִדָּה אֵין לְשֶׁרֶת "כְּמוֹ שֶׁצְרִיךְ" אֶת בַּעֲלָהּ.
כֵּן, אִם אֲנִיחָנוּ נִפְלְאוֹת
וְהוּא לֹא מִטְלָטֵל אֶת הָעַל בְּפִרְאוֹת –
הֵא, חַיִּים מְעוֹרְרֵי קִנְאָה! וְאִם לֹא, לְמוֹת!
כְּשֶׁלְּגַבֵּר נִמְאָס לְהִיּוֹת בְּבֵית
הוּא יוֹצֵא הַחוּצָה וּמִתְרַעֵן –
מִתְעַנֵּג עַל חֲבֵרֶת יְדִידוֹ.
אֲבָל אֲנִיחָנוּ – רַק עָלֵינוּ צְרִיכוֹת לְהִסְתַּכֵּל.
הֵם אוֹמְרִים שְׂאֵנוּ בְּטוּחוֹת בְּבֵית
שְׁעָה שֶׁהֵם נִלְחָמִים – שְׁטִיּוֹת!
בְּשֶׁלֶשׁ מִלְחָמוֹת הַיִּיטִי מְעִדִּיפָה לְהִשְׁתַּתֵּף
מִלְסָבֵל צִירִי לָדָה אַחַת!
אֵךְ מִכָּאֵן סְפוּרָנוּ שׁוֹנָה:
לְכֵן יֵשׁ עִיר וּבֵית אֶב
וְעֵנָג הַחַיִּים וּמִפְגָּשֵׁי רַעִים,
אוֹלָם אֲנִי לֹא עִיר וּמִשְׁפָּלָה
נִלְקַחְתִּי מֵאֶרֶץ בְּרָבְרִית וְאֵין לִי

לא אם לא אח לא קרוב משפחה
למצא מפלט במפרצם.

לכן אבקש מכן את הדבר הבא:
אם אוכל למצא אמצעי או תחבולה
להשיב לבעלי על הרעות האלה –
לו, לכלה ולאביה – החרישו!

אשה מכל בחינה אחרת מלאה פחדים
ונרעד עובר בה עת רואה קרב או חרב
אבל אם היא מוצאת שאהבתה נגזרת –
אין לב שואף דם מלבה!

מקהלה

כן נעשה, מדיאה, בצדק בעלך יענש.
אין פלא שאת מקוננת על גורלך המר.
(קריאון נכנס, חלונה במשקתיו)
אך הנה קריאון מלך הארץ הזאת –
הוא יודיע על תכניותיו החדשות.

קריאון

את – תמוצת פנים ורגזנית, מדיאה –
אני מכריז: צאי מן הארץ לגלות
וקחי אתך את שני ילדיך, בלי שהיות!
המוציא לפועל – אני! ולא אשוב הביתה
לפני שאסלק אותך מגבולות הארץ.

מדיאה

אי אי עלובה אני הרוסה לגמרי –
הנה אויבי פתחו את כל המפרשים
ואין לי חוף קרוב לברח מאבדן.
אבל קריאון, עם כל העלבונות, אשאל:
למה אתה מגרש אותי?

קריאון

אני פוחד ממך, לא אתעטף במלים,
שמה תפגעי בבתי.
סבות רבות יש לפחד:
את חכמה ובדמד זורמים ידע וזדון
ואת כואבת את אבדן בעלך.
מוסרים לי שאת מתכוננת לפגע
בחתן, בכלה ובאביה –
לכן, לפני שאסבל, אני מגן על עצמי.
מוטב לי, אשה, להיות שנוא על ידך
מלהתרפך ואחר כך לגנח בלי סוף.

מדיאה

אוי, אוי,
לא פעם ראשונה, קריאון, לעתים קרובות
המוניטין שלי פגע בי וגרם לי בעיות.
על אדם נבון לא להעביר על ילדיו
חכמה רבה מדי –
הרי נוסף לעבדה שהם נחשבים בטלנים